

initiati fuere an. Ch. 387. Quapropter libri de Genesi contra Manich. & de Musica, qui circiter annum 389, perfecti fuerant, recensitis adiecit Augustinus in lib. 1. Retract. c. 12. se librum de Magistro per idem tempus scripsisse.

S. AUGUSTINUS LIB. 9.
CONFESS. CAP. 6.

ADJUNXIMUS etiam nobis puerum Adeodatum ex me natum carnaliter de peccato meo. Tu bene feceras eum. Annorum erat ferme quindecim, & ingenio præveniebat multos graves & doctos viros.... Munera tua tibi confiteor. Est liber noster qui inscribitur *de Magistro*: ipse ibi mecum loquitur. Tu scis illius esse *sensa omnia*, quæ inseruntur ibi ex persona collocutoris mei, cum esset in annis sedecim. Multa ejus alia mirabiliora expertus sum. Horreri mihi erat illud ingenium.

LIB. I.
RETRACT. CAPUT XII.

Per idem tempus scripsi librum, cujus est titulus *de Magistro*: in quo disputatur, & quæritur, & invenitur, Magistrum non esse, qui docet hominem scientiam, nisi Deum, secundum illud etiam quod in Evangelio scriptum est: *Unus est Magister vester Christus*. Hic liber sic incipit: *Quid tibi videmur efficere velle cum loquimur?*

Stat. 23.
c. 10.

S.

S. AURELIJ AUGUSTINI

HIPPONENSIS EPISCOPI

DE MAGISTRO

LIBER UNUS. *

In quo de verborum vi atque officio disputatur copiose, quò demum non verbis quæ foris homo personat, sed æterna veritate intus docente scientiam rerum obtineri evincatur.

* Scriptus
circiter an.
Chr. 389.

I. QUID tibi videmur efficere velle, cum loquimur? **ADEODATUS**. Quantum quidem mihi nunc occurrit, aut docere aut discere. **AUGUSTINUS**. Unum horum video & assentior: nam loquendo nos docere velle manifestum est; discere autem quomodo? **AD**. Quo tandem censes, nisi cum interrogamus? **AUG**. Etiam tunc nihil aliud quam docere nos velle intelligo. Nam quæro abs te, utrum ob aliam causam interrogas, nisi ut eum quem interrogas, doceas quid velis. **AD**. Verrum dicis. **AUG**. Vides ergo jam nihil nos locutione, nisi ut doceamus appetere. **AD**. Non planè video: nam si nihil est aliud loqui quam verba promere, video nos id facere cum cantamus. Quod cum soli sæpe facimus, nullo præsentem qui discat, non puto nos docere aliquid velle. **AUG**. At ego puto esse quoddam genus docendi per commemorationem, magnum sanè, quod in nostra hac

CAPUT I.
Locutio ad
quid instituta.

G 3

ser-

sermocinatione res ipsa indicabit. Sed si tu non arbitraris nos discere cum recordamur, nec docere illum qui commemorat, non resisto tibi: & duas jam loquendi causas constituo, aut ut doceamus, aut ut commemoremus vel alios vel nosmetipsos: quod etiam dum cantamus, efficimus: an tibi non videtur? AD. Non prorsus: nam rarum admodum est, ut ego cantem commemorandi me gratia, sed tantummodo delectandi. AUG. Video quid sentias. Sed nonne adtendis, id quod te delectat in cantu, modulationem quamdam esse soni; quæ quoniam verbis & addi & detrahi potest, aliud est loqui, aliud est cantare. Nam & tibiis & cithara cantatur, & aves cantant, & nos interdum sine verbis musicum aliquid sonamus, qui sonus cantus dici potest, locutio non potest: an quidquam est quod contradicas? AD. Nihil sanè.

2. AUG. Videtur ergo tibi, nisi aut docendi, aut commemorandi causa non esse institutam locutionem? AD. Videretur, nisi me moveret, quod dum oramus, utique loquimur; nec tamen Deum aut doceri aliquid à nobis, aut commemorari fas est credere. AUG. Nescire te arbitror non ob aliud nobis præceptum esse, ut in clausis cubiculis oremus, quo nomine significantur mentis penetralia, nisi quod Deus, ut nobis quod cupimus præstet, commemorari aut doceri nostra locutione non quærit. Qui enim loquitur, suæ voluntatis signum foras dat per articulatam sonum: Deus autem in ipsis rationalis animæ secretis, qui homo interior vocatur, & quærendus & deprecandus est: hæc enim sua templa esse voluit. An apud Apostolum non legisti: *Nescitis quia templum Dei estis, &*

1. Cor. 3.
16.

spi-

spiritus Dei habitat in vobis, & in interiore homine habitare Christum? Nec in Propheta animadvertisti: *Dicite in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini: sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino?* Ubi putas sacrificium justitiæ sacrificari, nisi in templo mentis, & in cubilibus cordis? Ubi autem sacrificandum est, ibi & orandum. Quare non opus est locutione cum oramus, id est, sonantibus verbis, nisi fortè, sicut sacerdotes faciunt, significandæ mentis suæ causa, non ut Deus, sed ut homines audiant, & consensione quadam per commemorationem suspendantur in Deum: an tu aliud existimas? AD. Omnino assentior. AUG. Non te ergo movet quod summus Magister cum orare doceret discipulos, verba quædam docuit, in quo nihil aliud videtur fecisse, quàm docuisse, quomodo in orando loqui oporteret? AD. Nihil me omnino istud movet: non enim verba, sed res ipsas eos verbis docuit, quibus & se ipsi commonerent, à quo, & quid esset orandum, cum in penetralibus (ut dictum est) mentis orarent. AUG. Rectè intelligis: simul enim te credo animadvertere, etiam si quisquam contendat, quamvis nullum edamus sonum, tamen quia ipsa verba cogitamus, nos intus apud animum loqui; sic quoque locutione nihil aliud agere quam commonere, cum memoria, cui verba inhaerent, ea revolvendo facit venire in mentem res ipsas quarum signa sunt verba. AD. Intelligo ac sequor.

3. AUG. CONSTAT ergo inter nos verba signa esse. AD. Constat. AUG. Quid signum, nisi aliquid significet, potest esse signum? AD. Non potest. AUG. Quot verba sunt

Ephes. 3.
17.

Psal. 4. 5.

Matt. 6. 9.

CAPUT II.
Verborum
significatus
nonnisi
verbis ab
ho-

homine ostenditur. *Aeneid.* 2. sunt in hoc versu: *Si nihil ex tanta superis placet urbe relinqui?* AD. Octo. AUG. Octo ergo signa sunt. AD. Ita est. AUG. Credo te hunc versum intelligere. AD. Satis arbitror. AUG. Dic mihi, quid singula verba significant. AD. Video quidem quid significet, *Si*; sed nullum aliud verbum, quo id exponi possit, invenio. AUG. Saltem illud invenis, quidquid significatur hoc verbo, ubi nam sit? AD. Videtur mihi quod, *si*, dubitationem significet: jam dubitatio, ubi nisi in animo est? AUG. Accipio interim, persequere cetera. AD. *Nihil*, quid aliud significat, nisi id quod non est? AUG. Verum fortasse dicis: sed revocat me ab assentiendo quod superius concessisti, non esse signum nisi aliquid significet: quod autem non est, nullo modo esse aliquid potest. Quare secundum verbum in hoc versu non est signum, quia non significat aliquid; & falsò inter nos constitit, quod omnia verba signa sint, aut omne signum aliquid significet. AD. Nimis quidem urges: sed quando non habemus quid significemus, omninò stultè verbum aliquod promimus: tu autem nunc mecum loquendo, credo quod nullum sonum frustra emittis, sed omnibus quæ ore tuo erumpunt, signum mihi das ut intelligam aliquid: quapropter non te oportet istas duas syllabas enuntiare dum loqueris, si per eas non significas quidquam. Si autem vides necessariam per eas enuntiationem fieri, nosque doceri vel commoneri cum auribus insonant, vides etiam profectò quid velim dicere, sed explicare non possum. AUG. Quid igitur facimus? An affectionem animi quamdam cum rem non videt, & tamen non esse invenit, aut invenisse se putat,

tat, hoc verbo significari dicimus potius, quam rem ipsam quæ nulla est? AD. Istud ipsum est fortasse quod explicare moliebar. AUG. Transeamus ergo hinc quoquo modo se habet, ne res absurdissima nobis accidat. AD. Quæ tandem? AUG. Si nihil nos teneat, & moras patiamur. AD. Ridiculum hoc quidem est, & tamen nescio quomodo video posse contingere, immo planè video contigisse.

4. AUG. Suo loco genus hoc repugnantia, si Deus siverit, planius intelligemus: nunc ad illum versum te refer, & conare ut potes cetera ejus verba quid significant pandere. AD. Tertia præpositio est, *ex*, pro qua, *de*, possumus ut arbitror dicere. AUG. Non id quæro, ut pro una voce notissima aliam vocem æque notissimam, quæ idem significet dicas; si tamen idem significat: sed interim concedamus ita esse. Certè si poëta iste non, *ex tanta urbe*, sed, *de tanta*, dixisset, quæreremque abs te quid, *de*, significaret; diceres, *ex*, cum hæc duo verba essent, id est, signa, unum aliquid, ut tu putas; significantia: ego autem id ipsum, nescio quid unum, quod his duobus signis significatur inquirō. AD. Mihi videtur secretionem quamdam significare ab ea re in qua fuerat aliquid, quod ex illa esse dicitur, sive illa non maneat, ut in hoc versu, non manente urbe, poterant aliqui ex illa esse Trojani: sive maneat, sicut ex urbe Roma dicimus esse negotiatores in Africa. AUG. Ut concedam tibi hæc ita esse, nec enumerem quàm multa fortasse præter hanc tuam regulam reperiantur: illud certè tibi adtendere facile est, exposuisse te verbis verba, id est, signis signa, eisdemque notissimis notissima: ego autem illa ipsa quorum

CAPUT III.
An res ali-
qua mons-
trari abs-
que signo
possit.

rum hæc signa sunt, mihi si posses, vellem ut ostenderes.

5. AD. MIROR te nescire, vel potius simulare nescientem, responsione mea fieri quod vis omnino non posse: si quidem sermocinamur, ubi non possumus respondere nisi verbis. Tu autem res quæris eas, quæ quodlibet sint, verba certè non sunt, quas tamen ex me tu quoque verbis quæris. Prior itaque tu sine verbis quære, ut ego deinde ista conditione respondeam. AUG. Jure agis, fateor: sed si quærerem istæ tres syllabæ quid significant, cum dicitur, *paries*, nonnè posses digito ostendere, ut ego prorsus rem ipsam viderem, cujus signum est hoc trisyllabum verbum, demonstrante te, nulla tamen verba referente. AD. Hoc in solis nominibus quibus corpora significantur, si eadem corpora præsentia sint, fieri posse concedo. AUG. Num colorem corpus dicimus, an non potius quamdam corporis qualitatem? AD. Ita est. AUG. Cur ergo & hic digito demonstrari potest? An addis corporibus etiam corporum qualitates, ut nihilominus etiam istæ cum præsentibus sunt, doceri sine verbis possint? AD. Ego cum corpora dicerem, omnia corporalia intelligi volebam, id est, omnia quæ in corporibus sentiuntur. AUG. Considera tamen, utrum etiam hinc aliqua tibi excipienda sint. AD. Bene admones: non enim omnia corporalia, sed omnia visibilia dicere debui. Fateor enim sonum, odorem, saporem, gravitatem, calorem, & alia quæ ad ceteros sensus pertinent, quamquam sentiri sine corporibus nequeant, & propterea sint corporalia, non tamen digito posse monstrari. AUG. Numquamne vidisti, ut homines cum surdis

ges-

gestu quasi sermocinentur, ipsique surdi non minus gestu vel quærant, vel respondeant, vel doceant, vel indicent aut omnia quæ volunt, aut certè plurima? Quod cum fit, non utique sola visibilia sine verbis ostenduntur, sed & soni, & sapes, & cetera hujusmodi. Nam & histriones totas in theatris fabulas sine verbis saltando plerumque aperiunt, & exponunt. AD. Nihil habeo quod contradicam, nisi quod illud, *ex*, non modò ego, sed nec ipse quidem saltator histrio tibi sine verbis quid significet posset ostendere.

6. AUG. Verum fortasse dicis: sed fingamus eum posse; non, ut arbitror, dubitas, quisquis ille motus corporis fuerit, quo mihi rem quæ hoc verbo significatur, demonstrare conabitur, non ipsam rem futuram esse, sed signum. Quare hic quoque non quidem verbo verbum, sed tamen signo signum nihilominus indicabit; ut & hoc monosyllabum, *ex*, & ille gestus, unam rem quamdam significant, quam mihi ego vellem non significando monstrari. AD. Quis potest quod quæris, oro te? AUG. Quomodo paries potuit. AD. Ne ipse quidem, quantum ratio progrediens docuit, ostendi sine signo potest. Nam & intentio digiti non est utique paries, sed signum datur, per quod paries possit videri. Nihil itaque video quod sine signis ostendi queat. AUG. Quid si ex te quærerem, quid sit ambulare, surgesque & id ageres, nonnè re ipsa potius quam verbis ad me docendum, aut ullis aliis signis uteris? AD. Fateor ita esse, & pudet me rem tam in promptu positam non vidisse: ex qua etiam mihi millia rerum jam occurrunt, quæ ipsæ per se valeant, non per signa monstrari, ut edere, bi-

be-

bere, sedere, stare, clamare, & innumerabilia cetera. AUG. Age nunc dic mihi, si omnino nesciens huius verbi vim, abs te ambulante quærerem, quid sit ambulare, quomodo me doceres? AD. Id ipsum agerem aliquantò celerius, ut post interrogationem tuam aliqua novitate admoneris; & tamen nihil aliud fieret, quam id quod deberet ostendi. AUG. Scisne aliud esse ambulare, aliud festinare? Nam & qui ambulat, non statim festinat; & qui festinat, non continuo ambulat: dicimus enim & in scribendo, & in legendo, aliisque innumerabilibus rebus festinationem. Quare cum illud, quod agebas, celerius ageres post interrogationem meam, putarem ambulare nihil esse aliud quam festinare: id enim novi addideras; & ob hoc fallerer. AD. Fateor rem non posse nos monstrare sine signo, si cum id agimus interrogemur: si enim nihil addamus, putabit qui rogat nolle nos ostendere, contemptoque se in eo quod agebamus perseverare. Sed si de his roget quæ agere possumus, nec eo tamen tempore quo agimus roget, possumus, post ejus interrogationem id agendo, re ipsa potius quam signo demonstrare quod rogat: nisi fortè loquentem me interroget, quid sit loqui: quidquid enim dixerò, ut eum doceam, loquar necesse est: ex quo secutus docebo, donec ei planum faciam quod vult, non recedens à re ipsa quam sibi voluit demonstrari, nec signa quærens quibus eam ostendam præter ipsam.

7. AUG. Acutissime omnino: quare vide utrum conveniat jam inter nos ea posse demonstrari sine signis, quæ aut non agimus cum interrogamur, & tamen statim agere possumus, aut ipsa signa fortè agimus. Cum enim

CAPUT IV.
An signa signis monstrantur.

lo-

loquimur, signa facimus, de quo dictum est significare. AD. Convenit. AUG. Cum ergo de quibusdam signis quæritur, possunt signis signa monstrari: cum autem de rebus quæ signa non sunt, aut eas agendo post inquisitionem, si agi possunt, aut signa dando per quæ animadverti queant. AD. Ita est. AUG. In hac igitur tripartita distributione prius illud consideremus, si placet, quòd signis signa monstrantur: num enim sola verba sunt signa? AD. Non. AUG. Videtur ergo mihi loquendo nos aut verba ipsa signare verbis, aut alia signa, velut gestum cum dicimus, aut litteram; nam his duobus verbis quæ significantur, nihilominus signa sunt: aut aliquid aliud quod signum non sit, velut cum dicimus, lapis; hoc enim verbum signum est, nam significat aliquid, sed id quod eo significatur, non continuo signum est: quod tamen genus, id est, cum verbis ea quæ signa non sunt significantur, non pertinet ad hanc partem quam discutere proposuimus. Suscepimus enim considerare illud, quòd signis signa monstrantur, & partes in eo duas comperimus, cum aut eadem aut alia signa signis docemus vel commemoramus: an non tibi videtur? AD. Manifestum est.

8. AUG. Dic ergo signa quæ verba sunt, ad quem sensum pertineant. AD. Ad auditum. AUG. Quid gestus? AD. Ad visum. AUG. Quid cum verba scripta invenimus, num verba non sunt? an signa verborum verius intelliguntur? ut verbum sit quod cum aliquo significatu articulata voce profertur; vox autem nullo alio sensu quam auditu percipi potest: ita fit ut cum scribitur verbum, signum fiat oculis, quo illud quod ad aures per-

per-

pertinet, veniat in mentem. AD. Omnino assentior. AUG. Id quoque te arbitror assentiri, cum dicimus, nomen, significare nos aliquid. AD. Verum est. AUG. Quid tandem? AD. Id scilicet quod quidque appellatur, velut Romulus, Roma, virtus, fluvius, & innumerabilia cetera. AUG. Num ista quatuor nomina nullas res significant? AD. Immo aliquas. AUG. Num nihil distat inter hæc nomina, & eas res quæ his significantur? AD. Immo plurimum. AUG. Vellem abs te audire, quidnam id sit. AD. Hoc vel imprimis, quod hæc signa sunt, illa non sunt. AUG. Placetne appellemus, significabilia, ea quæ signis significari possunt & signa non sunt, sicut ea quæ videri possunt, visibilia nominamus, ut de his deinceps commodius disseramus? AD. Placet verò. AUG. Quid, illa quatuor signa quæ paulò ante pronuntiasti, nullone alio signo significantur? AD. Miror quod jam mihi excidisse arbitraris, quod ea quæ scribuntur, eorum quæ voce proferuntur, signorum signa esse comperimus. AUG. Dic inter ista quid distet? AD. Quod illa visibilia sunt, hæc audibilia. Cur enim & hoc nomen non admittas, si admisimus significabilia? AUG. Prorsus admitto, & gratum habeo. Sed rursus quæro, quatuor hæc signa nullone alio signo audibili significari queant, ut visibilia recordatus es? AD. Hoc quoque recentius dictum recorder. Nam nomen responderam significare aliquid, & huic significationi quatuor ista subjeceram; & illud autem, & hæc, si quidem voce proferuntur, audibilia esse cognosco. AUG. Quid ergo inter audibile signum & audibilia significata, quæ rursus signa sunt, interest? AD. Inter illud quidem quod di-

dicimus, nomen, & hæc quatuor quæ significationi ejus subjecimus, hoc distare video, quod illud audibile signum est signorum audibilium: hæc verò audibilia quidem signa sunt, non tamen signorum, sed rerum partim visibilium, sicut est Romulus, Roma, fluvius; partim intelligibilium, sicut est virtus.

9. AUG. Accipio & probò: sed scisne omnia quæ voce articulata cum aliquo significato proferuntur, verba appellari? AD. Scio. AUG. Ergo & nomen verbum est, quandoquidem id videmus cum aliquo significato articulata voce proferri; & cum dicimus disertum hominem bonis verbis uti, etiam nominibus utique utitur; & cum seni domino apud Terentium servus retulit, *bona verba* *In Andria.* *quæso*, multa ille etiam nomina dixerat. AD. Assentior. AUG. Concedis igitur iis deabus syllabis quas edimus, cum dicimus, verbum, nomen quoque significari, & ob hoc illud hujus signum esse. AD. Concedo. AUG. Hoc quoque respondeas velim. Cum verbum signum sit nominis, & nomen signum sit fluminis, & flumen signum sit rei quæ jam videri potest, ut inter hanc rem & flumen, id est, signum ejus, & inter hoc signum & nomen quod hujus signi signum est dixisti, quid intersit; quid interesse arbitraris inter signum nominis, quod verbum esse comperimus; & ipsum nomen cujus signum est? AD. Hoc distare intelligo, quod ea quæ significantur nomine, etiam verbo significantur; ut enim nomen est verbum, ita & flumen verbum est: quæ autem verbo significantur, non omnia significantur & nomine. Nam & illud, *Si*, quod in capite habet abs te propositus versus, & hoc, *en*, de quo jam diu agentes in hæc du-

ce ratione pervenimus, verba sunt, nec tamen nomina; & talia multa inveniuntur. Quamobrè cum omnia nomina verba sint, non autem omnia verba nomina sint, planum esse arbitror quid inter verbum distet & nomen, id est, inter signum signi ejus quod nulla alia signa significat, & signum signi ejus quod rursus alia significat. AUG. Concedisne omnem equum animal esse, nec tamen omne animal equum esse? AD. Quis dubitaverit? AUG. Hoc ergo inter nomen & verbum, quod inter equum & animal interest. Nisi fortè ab assentiendo id te revocat, quod dicimus & alio modo verbum, quo significantur ea quæ per tempora declinantur, ut scribo scripsi, lego legi; quæ manifestum est non esse nomina. AD. Dixisti omnino quod me dubitare faciebat. AUG. Ne te istud moveat. Dicimus enim & signa universaliter omnia quæ significant aliquid, ubi etiam verba esse invenimus. Dicimus item signa militaria, quæ jam propriè signa nominantur, quo verba non pertinent. Et tamen si tibi dicerem, ut omnis equus animal, non autem omne animal equus est, ita omnè verbum signum, non autem omne signum verbum est, nihil (ut opinor) dubitares. AD. Jam intelligo, & prorsus assentior, hoc interesse inter universale illud verbum & nomen, quod inter animal & equum.

10. AUG. Scisne etiam, cum dicimus animal, aliud esse hoc trisyllabum nomen, quod voce prolatum est, aliud id quod significatur? AD. Jam hoc supra concessi de omnibus signis & significabilibus. AUG. Num omnia signa tibi videntur aliud significare quàm sunt, sicut hoc trisyllabum cum dicimus, animal,
nul-

nullo modo idem significat quod est ipsum? AD. Non sanè: nam cum dicimus signum, non solum signa cetera quæcumque sunt, sed etiam se ipsum significat; est enim verbum, & utique omnia verba signa sunt. AUG. Quid in hoc dissyllabo cum dicimus, verbum, nonne tale aliquid contingit? Nam si omne quod cum aliquo significato articulata voce profertur, hoc dissyllabo significatur, etiam ipsum hoc genere includitur. AD. Ita est. AUG. Quid, nomen nonne similiter habet? Nam & omnium generum nomina significat, & ipsum nomen generis neutri nomen est. An si ex te quærerem, quæ pars orationis nomen, posses mihi respondere rectè nisi nomen? AD. Verum dicis. AUG. Sunt ergo signa quæ inter alia quæ significant, & se ipsa significant. AD. Sunt. AUG. Num tale tibi videtur hoc quadrissyllabum signum, cum dicimus, conjunctio? AD. Nullo modo: nam ea quæ significat, non sunt nomina; hoc autem nomen est.

11. AUG. BENE attendisti: nunc illud vide, utrum inveniatur signa, quæ se invicem significant, ut quemadmodum hoc ab illo, sic illud ab hoc significetur: non enim ita sunt inter se hoc quadrissyllabum, cum dicimus, conjunctio, & illa quæ ab hoc significantur, cum dicimus, si, vel, nam, namque, nisi, ergo, quoniam, & similia: nam hæc illo uno significantur, nullo autem horum unum illud quadrissyllabum significatur. AD. Video, & quænam signa sint se invicem significantia, cupio cognoscere. AUG. Tu ergo nescis, cum dicimus, nomen & verbum, duo verba nos dicere. AD. Scio. AUG. Quid illud, nescis cum dicimus, nomen & verbum, duo nomina nos dicere? AD. Id quoque scio. AUG.

Scis igitur tam nomen verbo, quàm etiam verbum nomine significari. AD. Assentior. AUG. Potesne dicere, excepto eo quòd diversè scribuntur & sonant, quid inter se differant? AD. Possum fortasse; nam id esse video quòd paulò antè dixi. Verba enim cùm dicimus, omne quòd articulata voce cum aliquo significato profertur, significamus; unde omne nomen, & ipsum cùm dicimus nomen, verbum est: at non omne verbum nomen est, quamvis nomen sit, cùm dicimus, verbum.

12. AUG. Quid si quisquam tibi affirmet & probet, ut omne nomen verbum est, ita omne verbum nomen esse; poterisne invenire quid distent, præter diversum in litteris sonum? AD. Non potero, nec omninò distare aliquid puto. AUG. Quid si omnia quidem, quæ voce articulata cum aliquo significato proferuntur, & verba sunt & nomina; sed tamen alia de caussa verba, & alia de caussa nomina sunt, nihilne distabit inter nomen & verbum? AD. Quomodò istud sit non intelligo. AUG. Hoc saltem intelligis, omne coloratum visibile esse, & omne visibile coloratum, quamvis hæc duo verba distinctè differenterque significant. AD. Intelligo. AUG. Quid si ergo ita & omne verbum nomen, & omne nomen verbum est, quamvis hæc ipsa duo nomina, vel duo verba, id est, nomen & verbum, differentem habeant significationem. AD. Jam video posse id accidere: sed quomodò id accidat, expecto ut ostendas. AUG. Omne quòd cum aliquo significato articulata voce prorumpit, animadvertis, ut opinor, & aurem verberare, ut sentiri; & memoriæ mandari, ut nosci possit. AD. Animadverto. AUG. Duo ergo quædam contingunt, cùm ali-

aliquid tali voce proferimus. AD. Ita est. AUG. Quid si horum duorum ex uno appellata sunt verba, ex altero nomina; verba scilicet à verberando, nomina verò à noscendo, ut illud primum ab auribus, hoc autem secundum ab animo vocari meruerit?

13. AD. Concedam cùm ostenderis, quomodò rectè possimus omnia verba nomina dicere. AUG. Facile est: nam credo te accepisse ac tenere pronomen dictum; quòd pro ipso nomine valeat, rem tamen notet minùs plena significatione quàm nomen. Nam, ut opinor, definivit ille ita, quem grammatico reddidisti: pronomen est pars orationis, quæ pro ipso posita nomine, minùs quidem plenè, idem tamen significat. AD. Recordor & probō. AUG. Vides igitur secundum hanc definitionem nullis nisi nominibus servire, & pro his solis poni posse pronomina, velut cùm dicimus: hic vir, ipse rex, eadem mulier, hoc aurum, illud argentum: hic, ipse, eadem, hoc, illud, pronomina esse; vir, rex, mulier, aurum, argentum, nomina, quibus plenius quàm illis pronomibus res significatæ sunt. AD. Video & assentior. AUG. Tu ergo nunc mihi paucas conjunctiones quaslibet enuntia. AD. Et, que, at, atque. AUG. Hæc omnia quæ dixisti, nonnè tibi videntur esse nomina? AD. Non omninò. AUG. Ego saltem tibi rectè locutus videor, cùm dicerem, Hæc omnia quæ dixisti? AD. Rectè prorsus; & jam intelligo quàm mirabiliter ostenderis me nomina enuntiasse: non enim aliter de his rectè dici potuisset, Hæc omnia. Sed enim vereor adhuc, ne propterea mihi rectè locutus videaris, quòd has quatuor conjunctiones etiam verba esse non nego; ut ideo de his rectè

dici potuerit, Hæc omnia, quoniam rectè dicitur, Hæc verba omnia. Si autem à me quæras quæ sit pars orationis, verba, nihil aliud respondebo quàm nomen. Quare huic nomini fortasse pronomen adjunctum est, ut illa recta esset locutio tua.

14. AUG. Acutè quidem falleris, sed ut falli desinas, acutiùs adtende quod dicam, si tamen id dicere, ut volo, valero: nam verbis de verbis agere tam implicatum est, quàm digitos digitis inserere & conficere; ubi vix dignoscitur, nisi ab eo ipso qui id agit, qui digiti pruriant, & qui auxilièntur prurientibus. AD. En toto animo adsum, nam ista hæc similitudo me intentissimum fecit. AUG. Verba certè sono, & litteris constant. AD. Ita est. AUG. Ergo ut ea potissimum auctoritate utamur, quæ nobis carissima est, cum ait Paulus Apostolus: *Non erat in Christo Est & non, sed est in illo erat*, non opinor, putandum est tres istas litteras, quas enuntiamus cum dicimus, est, fuisse in Christo, sed illud potius quod istis tribus litteris significatur. AD. Verum dicis. AUG. Intelligis igitur eum qui ait, *Est in illo erat*, nihil aliud dixisse quàm, Est appellatur quod in illo erat, tamquam si dixisset, Virtus in illo erat; non utique aliud dixisse acciperetur, nisi virtus appellatur quod in illo erat: ne duas istas syllabas quas enuntiamus, cum dicimus, Virtus, & non illud quod his duabus syllabis significatur, in illo fuisse arbitraremur. AD. Intelligo ac sequor. AUG. Quid, illud nonnè intelligis etiam nihil interesse utrùm quisque dicat, virtus appellatur, an virtus nominatur? AD. Manifestum est. AUG. Ergo ita manifestum est, nihil interesse utrùm quis dicat, Est appellatur, an Est

2 Cor. I. 19.
vbi xai &

Est nominatur quod in illo erat. AD. Video & hîc nihil distare. AUG. Jamne etiam vides quid velim ostendere? AD. Nondum sanè. AUG. Itane tu non vides nomen esse id, quo res aliqua nominatur? AD. Hoc planè nihil certius video. AUG. Vides ergo, Est, nomen esse, siquidem illud quod erat in illo, Est nominatur. AD. Negare non possum. AUG. At si ex te quærerem, quæ sit pars orationis, Est; non opinor nomen, sed verbum esse diceres, cum id ratio etiam nomen esse docuerit. AD. Ita est prorsus ut dicis. AUG. Num adhuc dubitas alias quoque partes orationis eodem modo, quo demonstravimus, nomina esse? AD. Non dubito, quandoquidem fateor ea significare aliquid. Si autem res ipsæ quas significant, quid singulæ appellentur, id est, nominentur, interrogès, respondere non possum, nisi eas ipsas partes orationis, quas nomina non vocamus, sed, ut cerno, vocare convincimur.

15. AUG. Nihilne te movet, ne quis existat, qui nostram istam rationem labefactet, dicendo, Apostolo non verborum, sed rerum auctoritatem esse tribuendam; quamobrem fundamentum persuasionis hujus non tam esse firmum quàm putamus: fieri enim posse ut Paulus, quamquam a vixerit præceperitque rectissimè, minùs tamen rectè locutus sit, cum ait: *Est in illo erat*; præsertim cum se ipse imperitum sermone fateatur? Quo tandem modo istum refellendum arbitraris? AD. Nihil habeo quod contradicam, & te oro ut aliquem de illis reperias, quibus verborum notitia summa conceditur, cujus auctoritate potius id quod cupis efficias. AUG. Minùs enim tibi videtur idonea, remotis auc-

2
2 Cor. II. 6.

H 3

to-

MS. habent, *dixerit, præceperitque.*

toritatibus, ipsa ratio qua demonstratur omnibus partibus orationis significari aliquid, & ex eo appellari: si autem appellari, & nominari: si nominari, nomine utique nominari? Quod in diversis linguis facillimè judicatur. Quis enim non videat, si quæras quid Græci nomenclent quod nos nominamus, quis, responderi, τίς: quid Græci nomenclent quod nos nominamus, volo, responderi, θέλω: quid Græci nomenclent quod nos nominamus, bene, responderi, καλῶς: quid Græci nomenclent quod nos nominamus, scriptum, responderi, τὸ γεγραμμένον: quid Græci nomenclent quod nos nominamus, &, responderi, καί: quid Græci nomenclent quod nos nominamus, ab, responderi, ἀπό: quid Græci nomenclent quod nos nominamus, heu, responderi, ὦ; atque in his omnibus partibus orationis, quas nunc enumeravi, rectè loqui eum qui sic interroget, quod, nisi nomina essent, fieri non posset? Hac ergo ratione Paulum Apostolum rectè locutum esse, cùm remotis omnium eloquentium auctoritatibus obtinere possimus, quid opus est quærare cujus persona sententia nostra fulciatur?

16. Sed ne quis tardior aut impudentior nondum cedat, asseratque, nisi illis auctoribus, quibus verborum leges consensu omnium tribuuntur, nullo modo esse cessurum; quid in latina lingua excellentius Cicerone inveniri potest? At hic in suis nobilissimis orationibus, quas Verrinas vocant, coram, præpositionem, sive illo loco adverbium sit, nomen appellavit. Verumtamen quia fieri potest, ut ego illum locum minùs bene intelligam, exponaturque aliàs aliter, vel à me vel ab alio; est ad quod responderi posse nihil puto. Tradunt

dunt enim nobilissimi disputationum magistri, nomine & verbo plenam constare sententiam, quæ affirmari negarique possit: quod genus idem Tullius quodam loco pronuntiatum vocat: & cùm verbi tertia persona est, nominativum cum ea cassum nominis ajunt esse oportere; & rectè ajunt: quod mecum si consideres, velut cùm dicimus, homo sedet, equus currit, agnoscis, ut opinor, duo esse pronuntiatia. AD. Agnosco. AUG. Cernis in singulis singula esse nomina, in uno homo, in altero equus; & verba singula, in uno sedet, in altero currit? AD. Cerno. AUG. Ergo si dicerem, sedet tantum, aut currit tantum, rectè à me quærerès, quis, vel quid; ut responderem, homo, vel equus, vel animal, vel quodlibet aliud, quo possit nomen redditum verbo implere pronuntiatum, id est, illam sententiam quæ affirmari & negari potest. AD. Intelligo. AUG. Adtende cetera, & finge nos videre aliquid longius, & incertum habere, utrum animal sit an saxum, vel quid aliud, meque tibi dicere: Quia homo est, animal est; nonnè temere dicerem? AD. Temere omninò: sed non temere planè dicerès: Si homo est, animal est. AUG. Rectè dicis. Itaque in locutione tua placet mihi, si; placet & tibi: utriusque autem nostrum in mea displicet, quia. AD. Assentior. AUG. Vide jam utrum istæ duæ sententiæ plena pronuntiatia sint: placet, si; displicet, quia. AD. Plena omninò. AUG. Age nunc, dic mihi, quæ ibi sint verba, quæ nomina. AD. Verba ibi video esse, placet, &, displicet: nomina verò quid aliud quàm, si; &, quia? AUG. Has ergo duas conjunctiones etiam nomina esse satis probatum est. AD. Prorsus satis. AUG. Potesne ipse per te in aliis

CAPUT VI.
Signa sui
significati-
va.

partibus orationis hoc idem ad eandem regulam docere? AD. Possum.

17. AUG. TRANSEAMUS ergo hinc, & jam dic mihi, utrum sicut omnia verba nomina, & omnia nomina verba esse comperimus, ita tibi & omnia nomina vocabula, & omnia vocabula nomina esse videantur. AD. Planè inter hæc quid distet, præter diversum syllabarum sonum non video. AUG. Nec ego interrim resisto, quamquam non desint, qui etiam significatione ista discernunt, quorum sententiam modò considerare non opus est. Sed certè animadvertis ad ea jam signa nos pervenisse, quæ se invicem significant, nulla præter sonum distantia, & quæ se ipsa significant cum ceteris omnibus partibus orationis. AD. Non intelligo. AUG. Non ergo intelligis, & nomen vocabulo, & vocabulum nomine significari; & ita ut præter sonum litterarum nihil intersit, quantum ad generale nomen pertinet: nam & speciale nomen dicimus, quod inter octo partes orationis ita est, ut alias septem non contineat. AD. Intelligo. AUG. At hoc est quod dixi, se invicem significare vocabulum & nomen.

18. AD. Teneo, sed quæro, quid dixeris, cum etiam se ipsa significant cum alijs partibus orationis. AUG. Nonnè superior ratio docuit nos, omnes partes orationis, & nomina posse dici & vocabula, id est, & nomine & vocabulo posse significari? AD. Ita est. AUG. Quid ipsum nomen, id est, sonum istum duabus syllabis expressum, si ex te queram quid appelles, nonnè rectè mihi respondebis, nomen? AD. Rectè. AUG. Num ita se significat hoc signum quod quatuor syllabis enunciamus cum dicimus, conjunctio? Hoc enim

no-

nomen inter illa quæ significat, numerari non potest. AD. Rectè accipio. AUG. Id est quod dictum est, nomen se ipsum significare cum alijs quæ significat; quod etiam de vocabulo licet per te ipsum intelligas. AD. Jam facile est: sed illud mihi nunc venit in mentem, nomen & generaliter & specialiter dici; vocabulum autem inter octo partes orationis non accipi: quare hoc quoque inter se præter diversum sonum differre arbitror. AUG. Quid, nomen, & *diverſa* distare inter se aliquid putas præter sonum, quo etiam linguæ discernuntur latina atque græca? AD. Hic verò nihil aliud intelligo. AUG. Perventum est ergo ad ea signa, quæ & se ipsa significant, & aliud ab alio invicem significetur, & quidquid ab uno, hoc & ab alio; & nihil præter sonum inter se differant: nam hoc quartum modò invenimus: tria enim superiora, & de nomine & verbo intelliguntur. AD. Omnino perventum.

19. AUG. JAM quæ sermocinando invenimus velim recenseas. AD. Faciam quantum possum. Nam primò omnium recordor aliquamdiu nos quæsisse quam ob causam loquamur, inventumque esse docendi commemorandive gratiã nos loqui, quandoquidem nec cum interrogamus, aliud agimus quam ut ille qui interrogatur, discat quid velimus audire; & in cantando, quod delectationis causa facere videmur, non sit proprium locutionis; in orando Deo, quem doceri aut commemorari existimare non possumus, id verba valeant, ut vel nos ipsos commonefaciamus, vel alii commoneantur doceanturve per nos. Deinde cum satis constitisset verba nihil aliud esse quam signa; ea verò quæ non aliquid significant, signa

CAP. VII.
Epitogus
precedentium
capitulum.

na